

När barnatron blev norm

”Ja, hon har verkligen kvar sin barnatro”, säger en bekant och suckar lite lyckligt. Jag vet inte riktigt vad jag ska säga. Det är uppenbart att hon tycker att det är en bra sak att en vuxen människa har kvar sin barnatro. Påståendet yttras med en sådan självklarhet. Jag är allt annat än säker. För vad är en barnatro? Och vad skulle det betyda att ha kvar sin barnatro som vuxen?

I det följande utgår jag från religionsfilosofen **Friedrich von Hügel** som i boken *The Mystical Element of Religion* (1908) beskriver människans utveckling i tre faser – barndom, ungdom och vuxenliv. Som religiös varelse har människan olika behov under dessa tre faser. Under barndomen har människan ett institutionellt behov, som enligt ärkebiskop emeritus **KG Hammar** (inspirerad av von Hügel i sin bok *Samtal om Gud*) kommer till uttryck i ett krav på språket: att det alldeles konkret ska stå för vad det betecknar. Föreställningar om Gud är under barndomstiden det samma som Gud. Till ungdomsfasen hör att ifrågasätta barndomsbilderna och föreställningarna, medan vuxenlivets erfarenheter och vidgade perspektiv karakteriseras av en rörelse mot mystiken. Här är både livets komplexitet och språkets begränsningar möjliga. De tre faserna är inte statiska på ett sätt som skulle göra att människan lämnar ett stadium och går vidare till ett annat. Snarare speglar de olika återkommande sidor av livet. Jag tänker mig t.ex. att det mystiska på många sätt kan närma sig och ha likheter med barndomens tillit och bekymmerslöshet (dock inte längre utan ansvar utan med ansvar). Samtidigt är det en poäng i att också tala om ett växande och vikten av denna. Jag vill i det följande exemplifiera varför.

Jag växte upp i en evangelisk-luthersk församling präglad av väckelserörelser och dessutom (under min tonårstid) av karismatik och en rätt bokstavlig läsning och tolkning av Bibeln, åtminstone bland de tongivande i församlingen. Jag var under många somrar hjälpledare vid församlingens konfirmationsläger. I dag delas mina minnen från dessa läger både av de goda sidorna (t.ex. möjligheten att som ung ges förtroende och ansvar) och de problematiska. Det är de senare jag vill stanna upp inför eftersom de på ett särskilt sätt hänger samman med frågan om barnatro och Friedrich von Hügels tre faser.

von Hügel uppmärksammar att övergångarna mellan de olika faserna ofta är svåra och smärtsamma och att människan därför behöver stöd och uppmuntran. Det som i hög utsträckning hände i min tonårsförsamlingsmiljö var att vi ungdomar inte fick stöd i övergången mellan barndom och ungdom. Speciellt tydligt blev det under konfirmationslägren. Den kritik som ibland vågade sig fram (men som kanske oftare bara tyst hade börjat gro) mot t.ex. vissa gudsbilder, mot en bokstavlig tolkning av skapelseberättelsen eller Nya testamentets underberättelser fick inget större gehör av de församlingsanställda eller andra inspiratörer som kom och vittnade för oss. Det radikalaste vi fick lära oss att ifrågasätta

var att Gud inte var en gammal skäggig gubbe på ett moln. Däremot var Han fortfarande *Han* – den allsmäktige Guden som hade delat Röda havet på mitten, som hade talat genom profeterna och slutligen fullbordat sin gärning i Jesus, Guds son. Speciellt var det viktigt att Jesus dött föra våra synders skull och när det blev tal om hans uppståndelse riktades fokus mot att ge bevis för en konkret kroppslig uppståndelse. Allt skulle förklaras för oss så att det skulle gå ihop, vilket i detta sammanhang betydde överensstämma med Bibelns bokstav. Jag kan föreställa mig att projektet blev spännande och lockande för den präst eller unga teolog som hade till uppgift att lösa det här mysteriet i Bibelns mångfasetterade landskap. Men det blev också ansvarslost.

Mirakelguden var befäst. Och barnatron sattes på piedestal. Den verkligt troende var den som kunde tro på vad som helst. Här är det viktigt att uppmärksamma att denna barnatro inte handlade om en tillitsfull förtröstan, en glädje över och närvaro i livet och nuet, utan det handlade om den del av barnatron som också ger näring åt tron på julgubben. Det här betydde inte att glädje saknades i de kristna ungdomssammanhangen, men glädjen rangordnades (om än i tysthet) så att det blev klart att det var den andliga pånyttfödelsen, den andra födelsen och inte den första (detta att vi överhuvudtaget har blivit födda och har ett liv) som blev Glädjen.

Ibland kom kritiska tonåringar ändå till tro på Mirakelguden. Ibland räckte denna tro ungefär 1½ vecka efter konfirmationslägret. I och med att denna tro försvann väcktes också skammen och ilskan över att man låtit sig förledas, att man trott på dem som sade att barndomens Gud nog fungerar. Att man svikit sig själv, blundat för sina egna frågor och svalt svaren. Inte svalt allt, men så pass mycket att sveket brände i efterhand. Kanske låg också sorgen någonstans där i botten av själen, men förstas helt outtalad för tonåringen. Sorgen över att ingen mött och tagit frågorna på allvar, låtit dem finnas utan att ge för snabba svar eller några svar alls.

Det här är därför också berättelsen om att tvingas hålla fast vid barndomsguden och barnatron i en livsfas där den börjar kännas som en belastning. Bristen på ansvar från kyrkans och församlingens sida kommer in just här. KG Hammar skriver i boken *Samtal om Gud*:

”Eftersom det måste vara en kyrkans uppgift att vårda och utveckla människors relation till ”Gud”, blir kyrkan också ansvarig, enligt von Hügels synsätt, för att underlätta övergångarna mellan de olika faserna. Det betyder att kyrkan ska uppmuntra människor när de blir kritiska till den institutionella kyrkan och det färdiga språk som denna kyrka använder sig av. Jag betvivlar att människor i den situation då de känner att de måste börja kritisera den institutionella kyrkan alltid känner kyrkans stöd.”

Vid övergången från den kritiska fasen till den mystiska är stödet lika viktigt. Så långt kom vi aldrig i min tonårsförsamling. ■